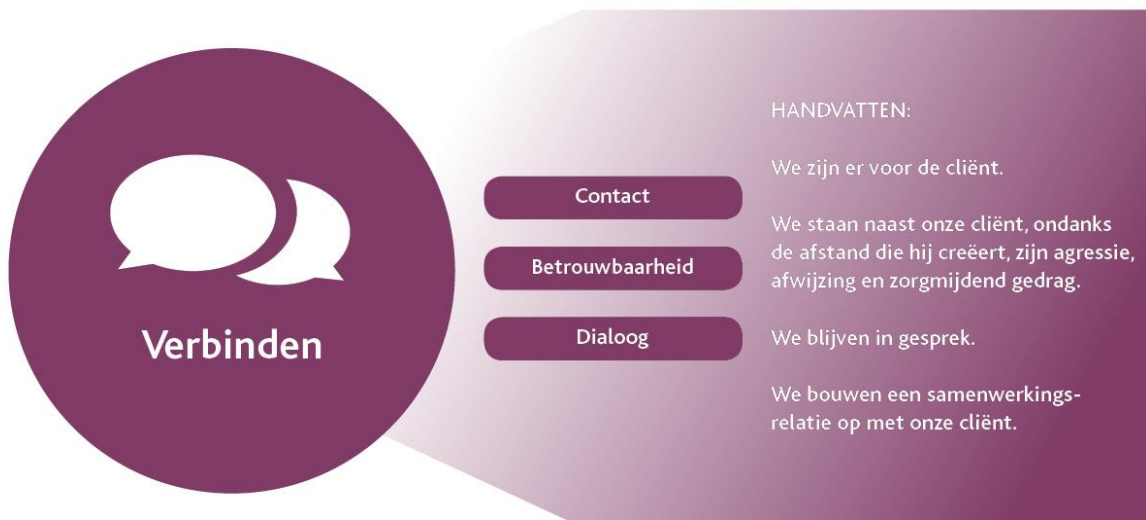

LifeWise: de handvatten

Het methodisch kader LifeWise bestaat uit 16 handvatten (verdeeld over 4 pijlers):

1. We zijn er voor de cliënt.
2. We staan naast onze cliënt, ondanks de afstand die hij creëert, ondanks zijn agressie, afwijzing en zorgmijndend gedrag.
3. We ondersteunen de cliënt naar en bij een zo zelfstandig mogelijk leven.
4. We stabiliseren de levenssituatie van onze cliënt en we creëren rust in het bestaan van de cliënt.
5. We bouwen een samenwerkingsrelatie op met onze cliënt.
6. We streven naar kleine successen waarmee op den duur grote doelen bereikt kunnen worden.
7. We zijn faciliterend in de communicatie tussen de cliënt en de buitenwereld.
8. We blijven in gesprek.
9. We leren onze cliënt het verband te leggen tussen keuzes, gedrag en gevolgen.
10. We helpen de cliënt zichzelf te leren kennen en accepteren, om van daaruit een reëel perspectief te kunnen formuleren.
11. We zien het begeleidingsproces als oefenruimte.
12. We werken aan een positieve zelfwaardering en een realistisch zelfbeeld.
13. We leren de cliënt de algemeen geldende normen en waarden.
14. We werken aan een realistisch toekomstperspectief met de cliënt.
15. We helpen de cliënt een steunend netwerk op te bouwen en/of te herstellen
16. We zorgen voor betekenisvol werk/daginvulling.

De pijlers en de handvatten in 4 plaatjes samengevat:

Rust

Overzicht

Succes

HANDVATTEN:

We ondersteunen de cliënt naar en bij een zo zelfstandig mogelijk leven.

We zien het begeleidingsproces als oefenruimte.

We streven naar kleine successen waarmee op den duur grote doelen bereikt kunnen worden.

We stabiliseren de levenssituatie van onze cliënt en we creëren rust in het bestaan van de cliënt.

Moreel besef

Zelfbeeld

Vaardigheden

HANDVATTEN:

We helpen de cliënt zichzelf te leren kennen en accepteren, om van daaruit een reëel perspectief te kunnen formuleren.

We werken aan positieve zelfwaardering en een realistisch zelfbeeld.

We leren de cliënt de algemeen geldende normen en waarden.

We leren onze cliënt het verband te leggen tussen keuzes, gedrag en gevolgen.

Borgen

Context

Richting

HANDVATTEN:

We werken aan een realistisch toekomstperspectief met de cliënt.

We helpen de cliënt een steunend netwerk op te bouwen en of te herstellen.

We zorgen voor betekenisvol(le) werk/daginfilling.

We zijn faciliterend in de communicatie tussen de cliënt en de buitenwereld.

Uitleg per handvat

Wat doen we

We zijn er voor de cliënt

Hoe doen we dat

- ✓ We zijn *present* in het leven van de cliënt en in zijn omgeving: we bellen de cliënt op, we laten een briefje achter als we voor een dichte deur komen te staan, we maken nieuwe afspraken, en we bellen terug. Daarmee zijn we zichtbaar voor de cliënt.
- ✓ We creëren een vangnet waar de cliënt terecht kan in geval van nood, als hij vragen heeft of behoefte heeft aan een gesprek. Dat doen we door daadwerkelijk tijd te maken voor de cliënt.
- ✓ We gebruiken onze kennis van hechtingsproblematiek: we zijn voorspelbaar, consequent, beschikbaar en open.
- ✓ We praten met de cliënt, maar we doen vooral ook dingen samen met de cliënt, zoals boodschappen doen, kamer opruimen, zaken regelen, koken, koffie drinken, wandelen, sporten. Deze contactmomenten gebruiken we om vaardigheden op een natuurlijke manier aan te leren.

Specifieke Voorwaarden

- Flexibiliteit en de mogelijkheid tot op- en afschalen van de ondersteuning.

Wat doen we

We staan naast onze cliënt, ondanks de afstand die hij creëert, ondanks zijn agressie, afwijzing en zorgmijndend gedrag.

Hoe doen we dat

- ✓ We blijven in contact met de cliënt, onafhankelijk van zijn gedrag.
- ✓ Wij lopen niet weg, volhouden is ons motto.
- ✓ De cliënt kan tijdelijk afhaken - maar wij laten de cliënt niet los!
- ✓ We zégggen dat we blijven en we doen het ook: *je kan me altijd bellen, we gaan samen verder.*
- ✓ Als het nodig is nemen we als team het besluit om te interveniëren om ergere gevolgen voor de cliënt te voorkomen, bijvoorbeeld uithuiszetting.
- ✓ We evalueren de situatie en geven opties om het anders te doen. We oefenen dit met de cliënt, we leren hem bijvoorbeeld om te gaan met boosheid en bereiden hem zo op een volgende situatie voor.
- ✓ We kennen de grenzen van wat wij kunnen bieden als organisatie. Als wij niet langer kunnen ondersteunen, blijven wij betrokken in de overdracht naar een andere organisatie.

Specifieke voorwaarden

- Doorzettingsvermogen van de professional en het team.
- Kunnen wisselen van rollen/begeleiders binnen een team.
- Het netwerk van de cliënt wordt waar mogelijk betrokken om het contact met de cliënt te versterken.

Wat doen we

We ondersteunen de cliënt naar en bij een zo zelfstandig mogelijk leven

Hoe doen we dat

- ✓ We hebben als uitgangspunt dat we de cliënt niet op voorhand beschermen tegen de voor hem vaak zo complexe wereld.
- ✓ We bouwen aan de voorwaarden voor de cliënt om zijn eigen plek in de maatschappij te vinden en te behouden. We informeren ketenpartners en creëren een persoonlijk netwerk/ vangnet voor de cliënt.
- ✓ We streven ernaar dat de cliënt met zo min mogelijk ondersteuning verder kan, we leren de cliënt vaardigheden aan: omgaan met burens, ondersteuning en informatie zoeken, zelf doelen stellen. We houden steeds het contact warm, zelfs als het heel goed met de cliënt gaat, door middel van minder frequente ontmoetingen.

Specifieke Voorwaarden

- Warme overdracht: betrokken blijven bij de cliënt tot een nieuwe begeleider de ondersteuning en de relatie volledig kan overnemen.
- Toepassing van waakvlam handelen (= nazorg).

Wat doen we

We stabiliseren de levenssituatie van onze cliënt en we creëren rust in het bestaan van de cliënt.

Hoe doen we dat

- ✓ We bestuderen grondig het dossier, we zijn op de hoogte van de achtergrond van de cliënt en de beschikbare diagnostiek en baseren mede daarop ons handelen.
- ✓ We maken een risicotaxatie en bespreken 'wat als' situaties in teamverband en met de cliënt.
- ✓ We maken een plan en formuleren samen met de cliënt concrete en haalbare doelen.
- ✓ We helpen de cliënt om zijn basisbehoeften in kaart te brengen en daar al dan niet zelf in te voorzien. Het oplossen van allerlei praktische knelpunten zoals huisvesting, financiën en veiligheid staat hier centraal.
- ✓ Indien nodig voeren we diagnostiek uit en stellen we een specifiek behandelplan op.
- ✓ We brengen structuur aan in het leven van de cliënt door het dag- en nachtritme te herstellen, dagbesteding te regelen en met ondersteuningsvragen aan de slag te gaan.
- ✓ We helpen de cliënt zich aan regels te houden, door zijn behoefte aan respect te vertalen in zijn gedrag jegens anderen: *respecteer anderen om zelf gerespecteerd te worden.*
- ✓ Indien nodig wordt de autonomie van de cliënt tijdelijk ingeperkt (vooral op crisislocaties).
- ✓ We werken de-escalerend en ondersteunen de cliënt bij het oplossen van conflicten.
- ✓ We stellen grenzen aan storend gedrag en we (het hele team!) handhaven deze grenzen eenduidig.
- ✓ We oefenen vaardigheden met de cliënt: omgaan met stress, respectvol communiceren, rust houden in conflicten.
- ✓ We streven naar een stabiel team; een vast team van begeleiders is op zich al een stabiliserende factor
- ✓ Het handelen is waar nodig snel en interveniërend

Specifieke voorwaarden

- Kennis van de wetten en regelgeving voor financiën en huisvesting.

Wat doen we

We bouwen een samenwerkingsrelatie op met onze cliënt.

Hoe doen we dat

- ✓ We streven ernaar om als partners met elkaar aan de slag te gaan.
- ✓ We zijn betrokken maar niet familiair.
- ✓ We zijn hartelijk, maar duidelijk en nooit intiem.
- ✓ We stellen grenzen op een duidelijke en vriendelijke wijze, nooit spottend of cynisch.
- ✓ We tonen respect door oprecht op de vraag van de cliënt te reageren, ook als het een voor de cliënt ongewenst antwoord betreft.
- ✓ We laten de cliënt niet onnodig op antwoord wachten. We noemen een concreet tijdstip en we houden ons aan ons woord.
- ✓ We oefenen met de cliënt vaardigheden om te kunnen omgaan met wachtmomenten.
- ✓ We bieden excuses aan als we onverhoopt onze afspraak niet zijn nagekomen.
- ✓ We worden geen vrienden met de cliënt.

Specifieke voorwaarden

- Voor iedere cliënt wordt het afstand/nabijheids-dilemma regelmatig besproken

Wat doen we

We streven naar kleine successen waarmee op den duur grote doelen bereikt kunnen worden.

Hoe doen we dat

- ✓ We stellen samen met de cliënt concrete kleine doelen en we evalueren ze voortdurend.
- ✓ We stellen de doelen bij wanneer ze niet haalbaar blijken.
- ✓ We besteden aandacht aan zelfs de kleinste successen die de cliënt boekt om de positieve ervaring te benadrukken. Vier kleine successen groot.
- ✓ We analyseren de redenen van successen en mislukkingen.
- ✓ We focussen op wat goed gaat met de cliënt
- ✓ We creëren onze ervaringen en onze informatie zodat de cliënt ons begrijpt en overzicht behoudt.
- ✓ Als de situatie van de cliënt op lange termijn niet verslechtert, en dat is op dat moment het hoogst haalbare, dan beschouwen we dit samen met de cliënt als een succes.
- ✓ We zetten, indien het gepast is, een beloningssysteem in voor de cliënt.
- ✓ We analyseren successen en mislukkingen in teamverband.

Specifieke voorwaarden:

- Moreel beraad als middel inzetten bij complexe morele dilemma's.
- Vermogen van de professional om aan te geven dat een stap te groot is geweest voor de cliënt.
- Terugkomen op een besluit en herstellen daar waar mogelijk.
- Intervisie en coaching.

Wat doen we

We zijn faciliterend in de communicatie tussen de cliënt en de buitenwereld.

Hoe doen we dat

- ✓ We treden op als tolk om ingewikkelde communicatie met instanties voor de cliënt te vergemakkelijken; denk aan post, zakelijke brieven, gesprekken met instanties, dossier documenten en dergelijke. Deze stap heeft als doel dat de cliënt de feitelijke informatie begrijpt. We bespreken met de cliënt hoe hij met zaken zoals officiële brieven lezen om kan gaan: waar haal je hulp, en hoe? Wat doe je als je iets niet begrijpt?
- ✓ Daarna vertalen we deze communicatie, door er uitleg aan toe te voegen en verbanden met gelijksoortige situaties te leggen. Deze stap is van belang om de cliënt te helpen deze zaken ook in andere situaties toe te passen.
- ✓ We leren de cliënt wat hij kan doen als hij informatie niet begrijpt.
- ✓ We herhalen, vertalen en leggen uit.
- ✓ Zoveel mogelijk schakelen we iemand uit het netwerk van de cliënt in om deze ondersteunende taak over te nemen.
- ✓ We werken als vertaler naar de instanties toe waar de cliënt mee in contact komt. We leggen zo nodig van tevoren contact (voorbereiding) met de contactpersoon aldaar om haar/hem voor te bereiden op het gesprek met de cliënt.
- ✓ We fungeren als geheugensteun voor de cliënt: waar nodig, gepast of mogelijk, gaan we mee om later de cliënt feedback te kunnen geven en hem aan de gemaakte afspraken te kunnen herinneren.
- ✓ We oefenen met de cliënt vaardigheden in het houden aan (tijds)afspraken.

Specifieke voorwaarden

- Gebruik van visuele middelen zoals tekeningen en schema's kunnen de inhoud van de complexe stukken begrijpelijk maken voor de cliënt.

Wat doen we

We blijven in gesprek

Hoe doen we dat

- ✓ We luisteren onbevangen naar de cliënt.
- ✓ We vragen door, vatten samen en blijven checken of we de cliënt goed hebben begrepen en of de cliënt ons begrijpt.
- ✓ We stellen doelen altijd samen met de cliënt vast.
- ✓ We zijn altijd oprecht.
- ✓ We houden in het gesprek rekening met het ontwikkelingsniveau van de cliënt.
- ✓ We realiseren ons dat de dialoog met de cliënt ongelijkwaardig is.
- ✓ We brengen gespreksvaardigheden bij.
- ✓ We tonen respect voor de vaak enorme levenservaring van de cliënt.
- ✓ We schakelen voortdurend. We vangen signalen tijdens het gesprek op, analyseren ze en passen de diverse (de-escalerende) technieken toe om met de cliënt in gesprek te blijven.
- ✓ We voeren het gesprek liever niet aan de kantoortafel, maar in een situatie waarin de cliënt zich prettig voelt, zo mogelijk tijdens een gezamenlijke activiteit of klus.
- ✓ We luisteren zelfs als we denken dat we alles al weten.

Specifieke voorwaarden

- Beheersen van de-escalerende vaardigheden.

Wat doen we

We leren onze cliënt het verband te leggen tussen keuzes, gedrag en gevolgen.

Hoe doen we dat

- ✓ We observeren, we analyseren en vervolgens bespreken we concrete voorbeelden met de cliënt.
- ✓ We herhalen de analyse zodat de cliënt zich deze verbinding eigen kan maken.
- ✓ We motiveren de cliënt om goede keuzes te maken door samen aan de slag te gaan of afwegingen te maken, bijvoorbeeld waar het een antwoord aan een instantie betreft.
- ✓ We kunnen de cliënt 'gecontroleerd' een fout laten maken, om die later als leermoment te gebruiken. De veiligheid van de cliënt mag daarbij niet in gevaar komen.
- ✓ We leren de cliënt omgaan met de keuzes die hij maakt door terug te kijken: wat kan anders, wat is jouw aandeel geweest?
- ✓ We interveniëren tijdig om een crisissituatie te voorkomen.

Specifieke voorwaarden:

- Weten welke psychiatrische aandoeningen op welke wijze invloed hebben op het kunnen maken van keuzes.
- Grondige kennis van de cognitieve beperkingen van de specifieke cliënt en de gevolgen daarvan voor het dagelijks leven.

Wat doen we

We helpen de cliënt zichzelf te leren kennen en accepteren om van daaruit een reëel perspectief te kunnen formuleren

Hoe doen we dat

- ✓ We werken aan psycho-educatie.
- ✓ We hebben kennis van rouwverwerking.
- ✓ We bespreken de resultaten van een IQ test en/of andere testen.
- ✓ We begeleiden de cliënt in het hele proces tot aan acceptatie van de beperking, dus van ontkenning via acceptatie naar integratie.
- ✓ We benadrukken de sterke kanten van de cliënt.
- ✓ We hanteren een directieve houding: we blijven eerlijk en transparant, zelfs als de relatie met de cliënt daardoor (tijdelijk) verslechtert.
- ✓ We zijn niet verhullend. We confronteren de cliënt met de consequenties van zijn handelen. Dat doen we vriendelijk, evenwichtig en respectvol, zonder de cliënt te bang te maken.
- ✓ We bespreken met de cliënt hoe hij zijn beperking(en) goed onder woorden kan brengen en hoe hij kan aangeven wat hij nodig heeft.
- ✓ We kennen het verschil tussen zelf keuzes maken en zelfdestructief gedrag. Daarom zijn we direct en duidelijk in onze boodschap naar de cliënt toe als er sprake is van zelfdestructief gedrag.

Specifieke voorwaarden:

- De tijd moet rijp zijn/gemaakt worden om een gesprek over beperkingen aan te gaan.

Wat doen we

We zien het begeleidingsproces als oefenruimte

Hoe doen we dat

- ✓ De cliënt heeft een vaak negatieve ervaring met het hebben van inspraak en regie over zijn ontwikkelproces in vergelijking met volwassenen zonder beperking. We ondersteunen bij het oefenen met autonomie, door met de cliënt te reflecteren en vaardigheden te oefenen op thema's als zelfinitiatief, zelfbewustzijn, overzicht behouden.
- ✓ We bieden een kader waarbinnen de cliënt ruimte krijgt het begeleidingsproces mede in te richten.
- ✓ Wij zijn de initiator, de motor en het hart van het begeleidingsproces. We streven ernaar de verantwoordelijkheid voor het leven van de cliënt geleidelijk en zoveel als mogelijk is aan hemzelf te kunnen overdragen.
- ✓ We weten wat het verschil is tussen het uitspreken van wensen en het verantwoordelijk handelen. De wens van de cliënt is niet zonder meer leidend, we richten ons erop samen met de cliënt realistische mogelijkheden te zoeken door het aanbieden van alternatieven, het bieden van overzicht en formuleren van kleine successtappen.
- ✓ We helpen de cliënt om eigen doelen te formuleren of om zich eerder geformuleerde doelen eigen te maken.
- ✓ Naast spiegelen over keuzes en verantwoordelijkheden oefenen we met de cliënt praktische vaardigheden op alle levensgebieden.
- ✓ We begeleiden met respect dus we betuttelen niet. Tegelijkertijd zijn we eerlijk over de beperkingen van de cliënt en interveniëren als een keuze van de cliënt tot onveilige situaties zal leiden.

Specifieke voorwaarden

- Kennis van EIM (2003) (aanbevolen).
- De professional kan een rolmodel voor de cliënt zijn.

Wat doen we

We werken aan positieve zelfwaardering en een realistisch zelfbeeld

Hoe doen we dat

- ✓ We brengen alle dingen die in positieve zin veranderd zijn, en met name de bijdrage van de cliënt daaraan, onder de aandacht van de cliënt.
- ✓ We handelen in kleine stappen en vieren successen (zie handvat 6).
- ✓ We leren de cliënt om zijn eigen mogelijkheden en grenzen aan te geven, door te zeggen wat hij fijn of niet fijn vindt, wat hij kan of niet kan doen.
- ✓ We onderzoeken de eventuele belemmeringen en angsten van de cliënt en we zetten waar nodig behandeling in.
- ✓ We laten de cliënt zijn eigen groei zien door zijn persoonlijke successen te benadrukken en te herhalen.
- ✓ We leren de cliënt om met eigen emoties (bv. frustraties irritaties, verdriet, boosheid) om te gaan en de emoties van anderen te begrijpen en te hanteren.

Specifieke voorwaarden

- Kennis van identiteitsontwikkeling.
- Kennis van SEO.
- Het levensverhaal van de cliënt kennen.

Wat doen we

We leren de cliënt de algemeen geldende normen en waarden

Hoe doen we dat

- ✓ We vervullen op dit punt de rol van opvoeder, leggen uit waarom er waarden en normen zijn en we tonen voorbeeldgedrag (voorbeeldfunctie van de begeleider).
- ✓ We zijn ons bewust van het verschil tussen de persoonlijke normen en waarden en die van de cliënt.
- ✓ We maken afspraken met de cliënt over de omgangsvormen. Het uitgangspunt is hoe de cliënt zelf behandeld/geadresseerd wil worden.
- ✓ We dwingen ook respect af door duidelijke grenzen te stellen, dat geeft de cliënt duidelijkheid en veiligheid.
- ✓ We beschermen de privacy van de cliënt en we voeren geen persoonlijke gesprekken in aanwezigheid van derden tenzij dat is afgesproken.
- ✓ We schromen niet om escalatie te voorkomen door onze excuses aan de cliënt aan te bieden wanneer we fouten hebben gemaakt; we blijven in gesprek.
- ✓ We tonen voorbeeldgedrag en bespreken dit.

Specifieke voorwaarden

- Afspraken over de omgangsvormen worden zo snel mogelijk (bv. tijdens het kennismakingsgesprek) gemaakt en vastgelegd. Daarmee worden de grenzen gesteld voor gepast gedrag. Alle begeleiders houden zich aan deze afspraken.
- Overeenstemming binnen het team wordt bereikt over welke normen en waarden we aan cliënten willen overdragen.
- Vervaging van de eigen normen en waarden wordt aan de orde gesteld en dankzij het teamwerk tegengehouden.

Wat doen we

We werken aan een realistisch toekomstperspectief met de cliënt

Hoe doen we dat

- ✓ We brengen rust in het leven van de cliënt door overzicht te creëren. We maken een plan van aanpak met een perspectief op korte en lange termijn.
- ✓ Een perspectief hebben houdt bv. in: minder contacten met justitie, oplossingen voor de schulden, een opleiding of een baan, of kans op een woning, het hebben van vrienden en/of een relatie.
- ✓ Een realistisch perspectief hangt nauw samen met het zelfbeeld en de (te ontwikkelen) vaardigheden. Daarom betekent het werken aan het langetermijnperspectief tegelijkertijd het werken aan zelfbeeld en aan de ontwikkeling van vaardigheden (zie handvat 10).
- ✓ We zoeken met de cliënt naar een (blijvende) motivatie.
- ✓ We handelen van klein naar groot en stapsgewijs.
- ✓ We blijven er in geloven dat de cliënt zich kan ontwikkelen ondanks zijn levensgeschiedenis, zijn gedrag en zijn beperking.

Specifieke voorwaarden

- Kennis van het Eigen Initiatief Model (aanbevolen).
- Kennis van Ontwikkelbibliotheek (aanbevolen).

Wat doen we

We helpen de cliënt een steunend netwerk op te bouwen en/of te herstellen

Hoe doen we dat

- ✓ We leggen in overleg met de cliënt contact met zijn netwerk.
- ✓ We onderhouden contact met het netwerk.
- ✓ We werken - indien mogelijk of acceptabel/veilig - met elk netwerk van de cliënt.
- ✓ We helpen de cliënt om zijn - eventueel belemmerende - gevoelens van schaamte te overwinnen wanneer hij niet wil dat zijn netwerk op de hoogte wordt gesteld van het begeleidingstraject.
- ✓ We gebruiken steun- of trefpunten om met de cliënt een netwerk op te bouwen.
- ✓ In samenwerking met sociale wijkteams zoeken we naar vrijwilligers die vanuit het netwerk de cliënt kunnen ondersteunen.
- ✓ We informeren en ondersteunen eventuele vrijwilligers, omdat het werken met deze doelgroep niet altijd makkelijk en vanzelfsprekend is.
- ✓ In samenspraak met de cliënt beschermen we hem zo nodig tegen onveilige elementen in zijn netwerk.

Specifieke voorwaarden

- Een goede kennis van de sociale context waarin de cliënt woont of is opgegroeid.
- Een systematiek voor netwerkanalyse.
- Kennis van werkvormen om het netwerk te betrekken of in te zetten. Zoals bijvoorbeeld een Eigen kracht-conferentie.

Wat doen we

We zorgen voor betekenisvol(le) werk/daginvulling

Hoe doen we dat

- ✓ We beginnen met de voorwaarden voor werk: dag- en nachtritme, huisvesting, uiterlijke verzorging/hygiëne, arbeidshouding, vaardigheidstraining en omgangsvormen.
- ✓ We maken met de cliënt een plan om te komen tot betekenisvol(le) daginvulling of een baan. We zetten specialisten rondom werk of opleiding in.
- ✓ Werk, opleiding en dagbesteding maken onderdeel uit van het perspectief van de cliënt.
- ✓ Dagbesteding is geen doel, maar een middel om de cliënt zo mogelijk naar betaald werk toe te leiden of meer structuur in zijn leven aan te brengen.
- ✓ We ontwikkelen bij de cliënt werknemersvaardigheden (opdrachten accepteren, zich aan tijdsafspraken houden, met tegenslag kunnen omgaan, initiatief tonen, instructies volgen, met collega's omgaan etc.).

Specifieke voorwaarden:

- Kennis van specifieke methodieken (bijvoorbeeld: INVRA)
- De persoonlijk begeleider, woonbegeleider en dagbestedingsbegeleider werken samen aan dezelfde doelen en stemmen regelmatig af.
- Het netwerk van de cliënt is betrokken: met behulp van het netwerk – ook al is het zwak – lukt het vaak eerder om naar betaald werk door te stromen.
- Kennis van wet- en regelgeving rondom werk.